

Religions

Joan F. Mira

No és només cosa d'il·lusos dogmàtics, que no han llegit Darwin ni han estudiat astrofísica. No és només cosa de l'antiga humanitat irracional que ha de cedir el pas a la raó i a la ciència, com en aquesta mateixa revista s'explicava fa poques setmanes. És un fet universal: la religió, o alguna cosa que en podem dir *religiositat*, és un tret o un component de tots els pobles i de totes les cultures. Sota infinitat de formes diferents, que no és ara el cas de classificar, el fenomen va inqüestionablement lligat a l'experiència de viure dels humans, segurament d'ençà que són plenament humans. És possible que els nostres vells cosins de Neandertal tingueren ja alguna pràctica funerària que indicaria, si no un culte dels morts, almenys una certa visió de la mort, una relació mental i emocional amb els membres del grup que han passat a l'estat de difunts. I totes les societats humanes conegudes han desenrotllat d'una manera o d'una altra aquesta relació ritual amb els morts, com a mínim d'ençà de l'arribada de l'*Homo sapiens sapiens*, diguem que fa uns quaranta mil anys. En tot cas, les religions existeixen com a part universal de les cultures, i ningú no sap d'on vénen. Podem especular sobre els orígens, especular i poca cosa més. Una cosa, però, pareix certa: la relació amb els difunts com a factor més general i més antic. Una relació que ha existit sempre, a tot arreu on hi ha humans com nosaltres. Per alguna cosa deu ser, i algun sentit ha de tindre. Siga quin siga aquest sentit, el fet és que, com escriu el paleoetnòleg Emmanuel Anati "*La documentation sûre la plus ancienne concernant la croyance de l'homme dans le 'surnaturel' est liée à un phénomène qui n'a cessé de stimuler la pensée humaine et qui nous touche tous: la mort.*" I conclou: "...Le fait est que, depuis toujours, l'homme nourrit un inextinguible espoir de survie. Il a le secret désir d'être éternel, ce pour quoi il refuse l'idée d'une mort totale." Fer-se preguntes sobre la mort i què pot haver-hi després de la mort, l'esperança de sobreviure, tot això forma part, i n'ha format sempre, de l'especial forma de ser i de viure dels humans. I són preguntes que, d'una manera o d'una altra, es relacionen amb la qüestió dels orígens de l'univers i del lloc que hi ocupem, preguntes que també tenen universalment alguna forma de resposta: els mites dels orígens (del món, del cel, la terra i l'aigua, dels animals i sobretot dels homes...) que expressen d'on venim i quin és el nostre lloc en un ordre còsmic, natural i "sobrenatural" alhora, les narracions que ens expliquen quin és el principi i quin és el final, d'on venim i on anem. La fascinació actual per l'astrofísica i les teories cosmogòniques, és la variant més recent d'aquesta mena de necessitat: volem creure en el *big bang*, volem comprendre l'inici de tot, i volem saber si l'univers s'expandirà eternament o si tornarà a contraure's en un sol punt petitíssim.

Qui sap si la ciència podrà ocupar el lloc del mite, però aquesta és també una altra qüestió. I així tornem a un tema

crucial i universal, que no és el del món material i visible, sinó el de l'"altre món", que és també el de l'"altra vida". Sembla que la consciència humana de la mort ha produït la necessitat de pensar o de creure en alguna manera de "superar" la mort: de voler creure que no s'acaba tot amb el final implacable i visible de cada vida individual. Però llavors, per creure això, caldrà creure també que alguna cosa, o potser "algú", garanteix i serveix de suport a la supervivència. Encara que aquesta "supervivència" siga tan fantasmal com la de les ombres de l'Hades grec i romà i del *xeol* jueu, o tan difusa com la del *nirvana* final del budisme. Les creences que se'n deriven, els déus i els esperits o la divinitat difusa, un món que existeix i no es veu, i els rituals per entrar-hi en contacte, són en últim extrem les religions. Totes, i de la humanitat sencera. Amb ciència o sense ciència. I "superar" això, si és realment una superació i un progrés, serà ben complicat i difícil. No estic segur que la major part dels humans, pobres esperits febles i porucs, accepten amb alegria que estan destinats al no-res i a l'anihilament. I els agnòstics, ja se sap, pengem sempre d'un fil.

“Sembla que la consciència humana de la mort ha produït la necessitat de pensar o de creure en alguna manera de ‘superar’ la mort: de voler creure que no s’acaba ‘tot’ amb el final implacable i visible de cada vida individual. Però llavors, per creure això, caldrà creure també que alguna cosa, o potser ‘algú’, garanteix i serveix de suport a la supervivència”